

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Навчально-науковий інститут журналістики
Кафедра друкованих медіа та історії журналістики**

Михайлюта Валентина

**Методичні рекомендації
до тематичного блоку «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КРИТИКА
АРТ-МЕДІА. МОДУЛЬ 2: ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ»**

для студентів

галузь знань	06 журналістика
спеціальність	061 журналістика
освітній рівень	магістр
освітня програма	<i>журналістика та соціальна комунікація</i>
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024 / 2025
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: доц. Михайлюта В.П.

2024

Методичні рекомендації до тематичного блоку «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КРИТИКА

АРТ-МЕДІА. МОДУЛЬ 2: ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ» (лекції — 6 год., семінарські заняття 4 год., самостійна робота 40 год.) з дисципліни «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КРИТИКА В АРТ-МЕДІА» уклад. В. Михайлюта. Київ, 2024. 21 с.

Рецензенти:

Мелешенко О. К., доктор філологічних наук, професор кафедри друкованих медіа та історії журналістики Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Боярська Л. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри друкованих медіа та історії журналістики Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Методичні рекомендації схвалені на засіданні кафедри друкованих медіа та історії журналістики Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол № 1 від 31 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри історії журналістики доцент Желіховська Н.С.

ВСТУП

У основі Модуля 2: «Тексти і контексти» – основні положення, що зафіксовані в робочій програмі навчальної дисципліни до тематичного блоку **«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КРИТИКА АРТ-МЕДІА»** (розробник – доц. Мальвіна Воронова), схваленої науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту журналістики (протокол № 1 від 31 серпня 2024 р.). У робочій програмі чітко прописано мету дисципліни, попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни, подано анотацію, основні завдання (знати і вміти), а також спрямованість на формування програмних компетентностей та інші складники навчального процесу.

Модуль 2: «Тексти і контексти» викладається у першому семестрі для освітнього рівня магістр (галузь знань - 06 журналістика; спеціальність - 061 журналістика).

За навчальним планом це 6 годин лекцій, 4 год. семінарських занять, 40 год. самостійної роботи. За виконані завдання студенти можуть отримати максимально 12 балів.

У «Методичних рекомендаціях» подано плани лекцій, в яких обґрунтовано поняття інтелектуальної критики в літературознавстві, Оглянуто основні напрямки літературно-критичної думки ХХ-ХХІ ст., розглядаються модерні методи аналізу художніх текстів: Міфологічна школа. Біографічний метод. Культурно-історична школа. Фройдизм. Екзистенціалізм. Фемінізм. Постколоніальна критика. Мультикультуралізм. Рецептивна естетика. В одній із лекцій детально розглядаються прийоми та шляхи психоаналізу як методу аналізу тексту. Укладено список літератури до кожної з тем, які розглядаються та питання, які будуть обговорюватися, подано опорні конспекти занять. На семінарському занятті на прикладі конкретного тексту були продемонстровані можливості інтелектуальної критики інтерпретувати один текст з різних точок зору, застосовуючи різноманітні підходи, техніки аналізу. Також була надана спроба студентам самостійно розглянути й застосувати різні методи й прийоми аналізу художніх текстів.

Мета дисципліни

Опанувати основи інтелектуальної критики, а саме: розвинути базові навички критичного аналізу творів мистецтва; навчити створювати якісні аналітичні

рецензії; ознайомити із ключовими принципами та методами написання рецензій на твори різних видів мистецтва з огляду на культурний та історичний контекст; забезпечити глибоке розуміння специфіки літературної критики; навчити аналізувати не лише зміст, а й форму, стиль, використання символіки та інші важливі аспекти мистецьких творів; сформувати навички ведення інтелектуальних дебатів, аргументовано обстоюючи свою точку зору щодо спірних питань у сфері мистецтва та медіа.

2. Попередні вимоги до опанування дисципліни:

- 1. Знати загальний контекст історії світової культури та історії мистецтв.*
- 2. Вміти працювати з інформаційними джерелами (збір, систематизація).*
- 3. Володіти елементарними навичками аналізу публіцистичного, художньо-літературного, наукового та науково-критичного тексту.*

1 Анотація навчальної дисципліни.

Програма дисципліни «Інтелектуальна критика в арт-медіа. Модуль 2: Тексти і контексти» спрямована на опанування студентами основ критичного аналізу та оцінки творів мистецтва, зокрема література. У процесі навчання студенти знайомляться з літературною критикою, жанром аналітичної рецензії, а також вивчають полеміку навколо гострих питань мистецтва та роль критики як інструменту маркетингу. Програма включає лекційний курс, присвячений теоретичним основам та методам критичного аналізу і семінарські заняття, на яких студенти обговорюватимуть ключові твори мистецтва, беруть участь у дебатах та відпрацьовують навички написання рецензій.

Особлива увага приділяється самостійній роботі, спрямованій на поглиблене вивчення матеріалів, підготовку до занять та написання власних критичних текстів. Вивчення дисципліни «Інтелектуальна критика в арт-медіа» завершується творчим іспитом, на якому студенти репрезентують аналітичну рецензію на обраний ними витвір мистецтва, демонструючи засвоєні теоретичні знання та практичні навички критичного аналізу.

2 Завдання (навчальні цілі):

- 1 Продемонструвати, як інтелектуальна критика може використовуватися з метою просування культурних продуктів.
- 2 Унаочнити, як інтелектуальна критика може формувати суспільне сприйняття мистецьких творів через медіа.
- 3 Підготувати до обговорення гострих тем та проблем, пов'язаних із сучасними культурними та мистецькими процесами.
- 4 Навчити працювати з соціальними, політичними та культурними аспектами інтелектуальної критики.
- 5 Акцентувати увагу на питаннях професійної та етичної відповідальності критика, важливості об'єктивності, поваги до різних точок зору та шанобливого ставлення до культурної спадщини.

2. ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ В МЕЖАХ

Модуля 2: «Тексти і контексти» .

1. Лекційні заняття – форма навчального заняття, за якої викладач (лектор) характеризує основні поняття наукових знань нормативного модулю в узагальненій формі.

2. Практичні заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички практичного застосування їх через індивідуальне виконання студентами відповідно сформульованих завдань.

3. Самостійна робота – форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Структура навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самост. робота
Змістовий модуль 2. «Інтелектуальна літературна критика»				
1.	Поняття інтелектуальної критики в літературознавстві.	2	2	20
2.	Основні напрямки літературно-критичної думки XX-XXI ст.	2		20
3.	Психоаналіз як метод аналізу тексту.	2	2	
		6	4	48

Загальний обсяг 50 год., в тому числі:

Лекцій – 6 год.

Семінарських заняття — 4 год.

Самостійної роботи - 40 год.

Лекція 1. Поняття інтелектуальної критики в літературознавстві.

Фемінізм.

Поняття інтелектуальної критики в літературознавстві. Фемінізм .

Розгляд феміністичної складової текстів у контексті епохи на прикладі повісті

Олени Пчілки «Товаришки» та роману Ірини Вільде «Повнолітні діти».

Найбільш поширена класифікація фемінізму – це етапи поступового повернення уваги до певних аспектів боротьби за права жінок, зокрема, у так званих Західних країнах. Як правило, дослідниці зазначають про три хвилі фемінізму. На погляд дослідників, наразі ще не завершилася 2 хвиля фемінізму, але також почалася 3 хвиля – тобто, вони йдуть паралельно.

Друга хвиля фемінізму (або радше сучасний феміністичний рух) характеризується більшою розрізненістю, розмаїттям, неузгодженістю щодо деяких проблем усередині руху (ніж в 19 ст.). Але це означає також більше усвідомлення гендерної нерівності. Приходить чіткіше усвідомлення того, що

жінки досить різні усередині групи. Жінки відрізняються за віком, економічним становищем (класом), національною приналежністю, сексуальністю, станом здоров'я, регіоном проживання тощо.

Третя хвиля фемінізму також закріпила виклик дуальностям понять стать, гендер, сексуальність. Ідеї інтерсекційності (intersectionality), екофемінізму, трансфемінізму і постмодерного фемінізму набувають поширення. Популярними стають транснаціональні форми протесту, як-от «Хода хвойд» (Slut Walk) як виклик культурі згвалтування та явищу «звинувачення жертви».

Дев'яностими роками означилася в українській культурі одна з найуспішніших, очевидно, спроб її модернізації. Вперше за багато десятиліть література, мистецтво розвивалися в атмосфері інтелектуальної свободи, у силовому полі європейських і світових процесів. Нова бурхлива епоха принесла незворотні глибокі зміни в осмислення художніх процесів. З'являються нові інтелектуальні течії, школи й напрями художньої, мистецької думки. З-поміж тих, хто витворював інтелектуальне підсоння доби, Соломія Павличко була однією з найцікавіших і найобдарованіших. Блискучий вчений, літературний критик, перекладач, вона, поза всім тим, була самовідданим культуртрегером у найкращому сенсі цього слова, завжди формувала навколо себе атмосферу творчого пошуку, втягувала в задумані нею проекти багатьох і багатьох людей. Любила повторювати, що особистість визначається не її власними амбіціями й мріями, а лише тим, що реально нею зроблено. Саме Соломія Павличко найбільше причетна до розвитку того теоретичного напрямку, який найдинамічніше й найактивніше розвивається в українському літературознавстві 90-х років, — феміністичних і тендерних студій. 1990 р. вона організувала феміністичний семінар в академічному Інституті літератури. “Нас було тоді лише троє-четверо, і, незважаючи на іронічні коментарі багатьох колег-чоловіків, ми

спробували поглянути на українську літературу з феміністичної перспективи”, - згадує Віра Агеєва. Перші публікації з’явилися 1991-го р. в тодішньому “Слові і часі”. (До речі, слід віддати належне толерантності й розумінню головного редактора Віталія Дончика, який згодився дати трибуну таким, як на тоді, надто сміливим новаторам.) У назву своєї статті Соломія Павличко винесла запитання: “Чи потрібна українському літературознавству феміністична школа?” Впродовж наступних років вона робила все, аби цей теоретичний напрям утвердився. В українських перекладах видавництво “Основи” опублікувало засадничі праці — “Друга стаття” Сімони де Бовуар та “Сексуальна політика” Кейт Мілет. Численні статті Соломії Павличко в українській та зарубіжній періодиці торкалися не лише жіночих студій як інтерпретаційної стратегії в літературній критиці, але й проблем розвитку феміністичного руху в Україні, його політичних перспектив. Вона писала про жінок в українській політиці, загалом про їхню роль у посткомуністичному, перехідному суспільстві, про діяльність жіночих угруповань.

Література до теми:

1. Соломія Павличко. Фемінізм. - К.: Основи, 2002.
2. Олена Пчілка «Товаришки » (текст твору).
3. Ірина Ніколайчук. «Ви не спеціалісти!» (повість «Товаришки» Олени Пчілки)
<https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/literatura/vi-ne-spetsialisti-povist-tovarishki-oleni-pchilki-134331.html>
4. Ірина Вільде. Метелики на шпильках. Б'є восьма. Повнолітні діти: Повісті. - Дрогобич: Відродження, 2007.- 488с. (текст твору)
5. Олег Баган. Коли серце, як на долоні. Там же, с. 3-12.

Лекція 2. Основні напрямки літературно-критичної думки XX-XXI ст. Міфологічна школа. Біографічний метод. Культурно-історична школа.

Фройдизм. Екзистенціалізм. Фемінізм. Постколоніальна критика.

Мультикультуралізм. Рецептивна естетика.

ТРАДИЦІЙНІ ТА МОДЕРНІ НАПРЯМИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ХІХ - ХХ СТОЛІТЬ

МІФОЛОГІЧНА ШКОЛА. Фундатори – німецькі фольклористи Якоб Грімм і Вільгельм Грімм. Я. Грімм " Німецька міфологія" (1835). – В основі літературних творів лежать міфи, які є узагальненням уявлень людей про навколишній світ. Брати Грімм вбачали в них єдине джерело для розвитку художньої уяви.

Твори давньої літератури й усна народна творчість стають провідним об'єктом наукових зацікавлень учених, які поділяли ідеї братів Грімм. М. Максимович "Малороссийские песни" (1827), М. Костомаров "Слов'янська міфологія" (1847).

О. Потебня "Про міфологічне значення деяких звичаїв та повір'їв" (1865).

У ХХ ст. міфологічна теорія знаходить свій подальший розвиток у працях швейцарського вченого Карла Густава Юнга, який вважав, що в людській психіці виникають ПЕРШООБРАЗИ, або АРХЕТИПИ, які впливають на формування естетичних поглядів людини. Художній процес – це матеріалізація архетипів, наповнення їх конкретним змістом.

БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД. Французький літературознавець Сент-Бев твердив, що в кожному літературному творі обов'язково має віддзеркалюватися авторська особистість. " Літературно-критичні портрети" (1836-1839) – у цій праці літературознавець надавав великого значення як постаті реальної історичної особи, так і фактам її інтимного життя, фізіологічній схильності характеру, вихованню. Колу читацьких інтересів. У вітчизняному літературознавстві цей метод використовували О. Огоновський, М. Петров, І. Франко. Активно розробляв біографічний метод А. Моруа - "Аспекти біографії".

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ШКОЛА. Родоначальник напрямку - Іпполіт Тен – французький мистецтвознавець, історик. Головна праця – " Історія англійської літератури". Мистецтво тут розглядається у прямій залежності від суспільства. Зміна суспільних відносин спричиняє певні зміни в художній творчості. Однак є сталі риси, які змінюються досить повільно. Це – національні особливості, ментальність нації. Одним із перших головні засади культурно-історичної школи на українському ґрунті застосував М. Костомаров " Обзор починений, писаних на малороссийском языке" (1843).

КОМПАРАТИВІЗМ. Це – порівняльний, або порівняльно-історичний, метод вивчення літературного процесу. Основоположник – німецький орієнталіст Теодор Бенфей.

О. Веселовський "Слов'янські сказання про Соломона та Кітовраса та західні легенди про Морльфе і Мерліна". У цій праці художні твори розглядалися не лише з позиції їхнього відношення до дійсності, а й стосовно інших фольклорних і літературних джерел. М. Драгоманов "Слов'янські перерібки Едіпової історії", "Література російська, великоруська, українська і галицька". XX ст. - О. Білецький "Прометей"

Есхіла і його потомки в світовій літературі", А. Волков "Великий гетьман" (Мазепа), "Традиційні сюжети та образи".

ІНТУЇТИВІЗМ. Основоположник - Анрі Бергсон. Вважав, що естетичну функцію світу можна пізнати лише за допомогою інтуїції. Творча робота під силу тільки людині, яка не має жодного практичного інтересу.

ФРОЙДИЗМ. Фундатором напрямку є австрійський психіатр Зігмунд Фройд (" Вступ до психоаналізу", " Тлумачення снів", " Я і Воно"). – Людські інстинкти впливають на все, в тому числі й на творчу діяльність. Його увагу, як лікаря, привертали факти психічної патології. У людських бажаннях і потягах провідна роль належить підсвідомому, - вважав він. Особливого значення Фройд надавав сексуальним потягам. Ключовими поняттями його теорії є лібідо (у вузькому значенні – статевий потяг, у широкому – сукупність життєстверджуючих інстинктів – життєвий порив у Бергсона) та сублімація (перехід сексуального потягу у інші види життєвої енергії).

Надлишки сексуальної енергії, на його думку, породжують мистецтво, яке виростає на суто біологічному ґрунті. При аналізі будь-якого художнього твору передусім треба шукати сексуальне джерело. Учень Фройда Карл Гюстав Юнг помітив у такому підході до мистецтва неминучий його кінець: " Культура виявиться порожнім фарсом, болісним результатом витісненої сексуальності". " Звичайно, - підтвердив Фройд, -так воно і є. Це прокляття долі, проти якого ми безсилі".

На поч. XX ст. фройдизм проникає в українське літературознавство. 1916 – Степан Балея " З психології творчості Шевченка", М. Перлін " Фройдизм і марксизм", С.Гаєвський " Фройдизм у літературознавстві", В. Підмогильний " Іван Левицький (Спроба психоаналізу творчості)". 90-ті р.р. XX ст. – С. Павличко " Сто років без Фройда", " История психоанализа в Украине" (Харків, 1996), Г. Грабович " Шевченко, якого ми не знаємо".

СТРУКТУРАЛІЗМ. Його засновником називають фр. етнолог Клода Леві-Строса. Структуралісти пропонують при аналізі художніх творів використовувати методологію семіотики, філософської науки, яка вивчає знаки та знакові системи. Вони розглядають літературні твори як іманентні, взяті поза життям, структури. Найбільше уваги структуралісти приділяють

аналізові поезики, але підходять до неї формально, без усякого зв'язку зі змістом. Чимало місця в них займають статистичні підрахунки. Цей метод не забезпечує глибини проникнення в естетичну тканину твору.

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ. Досить поширена течія у філософії та літературознавстві, яку називають головною формою сучасного філософського гуманізму. Філософію екзистенціалізму розробляли Мартін Гайдеггер "Буття і час", Карл Ясперс, Микола Бердяєв, Жан-Поль Сартр "Екзистенціалізм – це гуманізм" (1946), Альберт Камю, Габріель Марсель. За Сартром – сутністю людського буття є свобода. Навколишній матеріальний світ становить постійну загрозу особистості. Вихід – в гуманізації суспільства. Свобода – універсальна характеристика буття особистості в світі. Навіть коли людина відмовляється від свого вибору, вона й тоді вибирає.

Література до теми:

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст./ За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001.-832 с.
2. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. - К.:Либідь, 2021. - 488с.

Лекція 3. Психоеаналіз як метод аналізу тексту. Роман Агатангела Кримського «Андрій Лаговський» .

«В українському каноні останніх двох століть немає людини вченішої за Агатангела Кримського», – так писала Соломія Павличко. Проте, як літератор, Кримський досі доволі маловідомий і непоцінований, особливо з огляду на його значення. Втім, на щастя, це поступово змінюється. Його проза вирізняється не лише інтелектуальністю та психологізмом, але й пересипана гомоеротикою, що є унікальним феноменом у нашій культурі.

«Андрій Лаговський». Твір був написаний у 1894–1904 роках, проте

опублікований повністю лише помертню, у п'ятитомному радянському виданні Кримського 1970-тих років, щоправда, із деякими купюрами. Зараз інтерес до роману зростає – лише нещодавно його видали у двох різних видавництвах (Фоліо і Віхола) та присвятили йому кілька оглядів та дискусій.

За визначенням літературознавиці Віри Агеєвої, це перший український інтелектуальний роман. Подібну думку про новаторський відхід Кримського від панівного тоді народництва (тобто звернення до соціальних проблем і змалювання життя «простолюду»), висловив культовий критик-ерудит міжвоєнного часу Михайло Рудницький у книзі «Від Мирного до Хвильового»: *«Як добрий знавець чужих літератур Кримський випередив спроби нашого модернізму та декадентизму в новелі та ліриці. Він перший ясно вибрав собі на героїв психопатів і з їх розстроєних нервів пробував добути звуки, що нічим не нагадували б окликів болю із селянських грудей. Світова література мала від віків неврастеніків, але аж кінець XIX віку відкрив у людині нерви, зовсім так само, як XX-ий – радіові антени...»*.

Головний герой роману усвідомлено каже: *«Я – декадент, я – людина fin de siècle, я – неврастенік»*. Йому характерні риси вже модерної людини. Він стає вегетаріанцем через жаль до тварин. Як прогресивна людина обурюється реакційною політикою Російської імперії. А також інтенсивно копається у своїх «нервах».

Тоді ще не було терміну self-harm (самопошкодження), а герой в одному епізоді завдає собі тілесної шкоди, щоб потамувати душевний біль. Люди ще не усвідомлювали поняття емоційної залежності, але ми бачимо яскравий приклад нездорової прив'язаності – коли тебе ображають, а ти готовий плазувати перед кривдником. Або ж складні взаємини із самотністю: якою би інтелектуальною людина не була, це не перекриває її базової потреби у близькості. Усе це дало підстави Лесі Українці написати Кримському в листі-рецензії на роман: *«Господи, та за що він мучить так самого себе?!»* – думала я про Вас, бо чулося

мені, що Вас мусіло страшно боліти: як Ви ті сторінки писали. Не могло се бути інакше, бо їх же й читати болить».

Зосередження на внутрішньому світі головного героя — одне із найважливіших достоїнств роману. Ми бачимо життя, з одного боку, крізь призму молодого і вкрай невротичного професора, а з іншого — стороннім поглядом, що добре нагадує, який жарт з нами грає наше суб'єктивне сприйняття світу. Терзання молодого професора у когось викличуть емпатію, а у когось, можливо, навіть роздратування. Він часто впадає в крайнощі та ідеалізацію, проте таки проходить важливу психологічну трансформацію — через біль і травму. Зрештою його метаморфози закінчуються провізоричним хепі-ендом — зовсім не так, як життя самого Кримського.

Іще одна справжня рідкість для тогочасної української літератури, присутня у романі, - це увага Кримського до тілесності. Наприклад, він пише:

« Вони покидали з себе одіж і сиділи на лавці так, як мати породила. Яюсь мимоволі погляд Лаговського скільзнув по голому тілі й животі молодого Шмідта. Той разом різко шарпнувся, підвівся та й прудко спустився по дерев'яних сходах у море».

Постать Кримського ховає ще багато цікавих сюжетів: його активна участь в українському русі, творчість з метою втекти від себе, дослідження східних культур, розбудова науки... та особиста нещасність. Соломія Павличко не випадково каже про «складний світ» ученого в заголовку своєї книги про нього. Ця постать точно заслуговує на глибоке дослідження та належне визнання. Як і чимало діячів українського минулого, Кримського було викреслено з історії, хоча й реабілітовано посмертно. Старенького вченого заарештували радянські органи й вивезли до Казахстану, де він помер у 1942 році.

Література до теми:

1. Агатангел Кримський. Андрій Лаговський.-К.: Віхола, 2024.
2. Агеева Віра. Ключ до розуміння тексту «Нечестиве кохання» і прихильність музи// Кримський А. Андрій Лаговський.-К.: Віхола, 2024.

3. Павличко Соломія. Націоналізм. Сексуальність. Орієнталізм. Складний світ Агатангела Кримського. - К.:Вид-во Соломії Павличко «Основи» . 2000. -328 с.
4. Левчук Лариса. Психологія: історія, теорія, мистецтва практика. - К.: Либідь, 2002.

Семінари 4 години

1. Тема «Текст у контексті»

Завдання: запропонуйте власний варіант розгляду тексту в контексті. Текст художнього твору оберіть самостійно.

Напишіть рецензію на обраний твір.

Один із варіантів:

«Коханець леді Чаттерлей» — останній і найвідоміший роман видатного англійського письменника **Девіда Герберта Лоуренса** (1885—1930). На батьківщині митця твір наважилися опублікувати аж 1960 року. Цей роман – не лише апологія чистого і пристрасного кохання, це роздуми про нищівний вплив технократичного суспільства на людську психологію та катастрофічну розбалансованість духовних і матеріальних потреб сучасної особистості.

Нове видання роману «Коханець леді Чаттерлей» Девіда Герберта Лоуренса, яке вийшло у «Видавництві Старого Лева», – ідеальне для читання, розглядання та зберігання на видному місці. Адже у ньому поєднані чудовий текст з неабиякою історією судів і заборон та його цікава візуальна інтерпретація. По-суті, ця книжка стала атласом анатомії любові. Ілюстрації для роману створила творча майстерня «Аграфка» (Романа Романишин та Андрій Лесів). Книжка вийшла у перекладі Соломії Павличко.

Перша публікація роману «Коханець леді Чаттерлей» Девіда Герберта Лоуренса у 1929 році у Великобританії викликала неабиякий скандал. Цей твір затаврували

як порнографію, і тривалий час він був заборонений у багатьох країнах, адже у ньому про секс і сексуальність говорять без купюр. «Коханець леді Чаттерлей» – це сплав белетристики та філософії, у центрі якого жіноча чуттєвість. Роман, у якому еротика і сексуальність існують на рівні з чудово прописаними психологічними нюансами та аналізом того часу.

У своїх ілюстраціях до книжки творча майстерня «Аграфка» (Романа Романишин та Андрій Лесів) поєднала відвертість, сміливість, стиль та психологію. Це оформлення не лише передає дух роману, а й осучаснює його, даючи нову площину для прочитання. Що цікаво, ілюстрації до цього роману «Аграфка» створила для іспанського видавництва Sexto Piso. І вже у нього «Видавництво Старого Лева» придбало права на ці малюнки для українського видання.

Шлях до жіночої самодостатності в модерній прозі початку XX століття (Валентина Михайлюта)

Сто років минуло з початку XX століття, котре ознаменувалося активізацією світового жіночого руху, якісно новим етапом боротьби за жіночі права. Для дослідження феміністичних аспектів модерної літератури поч. XX ст. доцільним є розгляд романів двох відомих письменників того часу Валер'яна Підмогильного (Україна) та Девіда Герберта Лоуренса (Велика Британія).

Критика в Україні аналізувала різноманітні аспекти обох романів, в тому числі й тілесне та духовне звільнення жінки. Зокрема, роман Підмогильного досліджували Ю. Бойко, Ю. Шерех, С. Павличко, В. Мельник, Н. Монахова, роман Лоуренса С. Павличко, В. Агеєва, Л. Таран, В. Панченко та ін.

Спираючись на аналіз текстів романів Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» та Девіда Герберта Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей», з'ясуємо спільне та відмінне в суспільному погляді на жінку, її права, можливості, місце в суспільстві на початку XX століття в українській та англійській літературі. Романи написані майже одночасно – 1928 та 1930 (і як не дивно, обидва на

тривалий час були вилучені з літературного процесу – з різних причин. Але повернулися в літературу теж майже одночасно: «Невеличка драма» в Парижі 1956 року, а «Коханець леді Чаттерлей» у Великій Британії 1960 р.) Обидва належать до модерної літератури, в обох творах головним героєм є жінка. І в обох романах відображені як традиційні, так і модерні погляди на жінку, на її права в цивілізованому суспільстві.

Драма Марти Висоцької – невеличка, саме так визначена її життєва криза в назві інтелектуального роману В. Підмогильного. Це не трагедія Шевченкової Катерини, чи Анни Кареніної Толстого. Вчений біохімік Юрій Славенко покидає дівчину, коли спадає його «забурення білка», минають перші пристрасті закоханості й він може практично та цинічно визначитися із своїм вибором щодо шлюбу. Але врешті страшної трагедії не сталося, героїня не кидається в ополонку чи під поїзд. Подолавши життєві труднощі, вона влаштувалася на нову роботу, знайшла нову квартиру. Роман закінчується оптимістично, хоча читач підсвідомо очікує трагедії, оскільки в таких ситуаціях традиційно трапляється непоправне. В момент, коли Льова Роттер, зайшовши до нового житла Марти й не почувши відповіді від неї, «вмить похолов», «розпачливо розчинив двері» й сам читач також переймається цими розпачливими почуттями. Але все закінчується добре, Льова побачив, що Марта спала, поринувши всім тілом і усім серцем «в цей могутній спочинок, що з глибокого болю підносив її назустріч новому сонцю, що зійде завтра над землею».[1,с.244] Отже, героїня витримала удари долі, завтра настане новий день і в ньому можливе щасливе майбутнє. Бо Марта Висоцька живе вже в іншій епосі, ніж покинуті жінки XIX ст. Ця жінка нового часу працює й матеріально не залежить від чоловіка. Самодостатня, самостійна, вона є будівничим свого життя. Саме тому драма у «Невеличкій драмі» – невеличка, бо вона більше не є руйнівною для жінки.

Роман В. Підмогильного «Невеличка драма» унікальний в цьому плані в українській літературі, й навіть на початку XX століття це чи не єдиний оптимістичний сюжет щодо жіночої долі. Зміна архетипного образу покинутої страждалиці на образ-антипод жінки, яка дає собі раду й може бути

самодостатньою людиною, є прикметною рисою модерної прози. Французька реалістична проза (насамперед роман) XIX століття, яка була предметом перекладацьких зацікавлень В. Підмогильного, вплинула на формування стилю письменника, тому цілком закономірно, що письменник розвиває сюжет свого роману в контексті європейського модернізму. В. Шевчук у дослідженні про екзистенціальну прозу Валер'яна Підмогильного зазначав, що «Невеличка драма» спонукає нас шукати літературні паралелі. Найвідоміший роман початку минулого століття англійського письменника Девіда Лоуренса, який за глибиною екзистенційного осягнення людської сутності й на сьогодні є в багатьох аспектах неперевершеним, доречно розглядати в порівнянні з екзистенційними пошуками В. Підмогильного.

«Коханець леді Чаттерлей» - найвідоміший роман англійського письменника Девіда Лоуренса вперше опублікований 1928 року в Італії і 1929 — у Франції і Австралії. Як зазначено у Вікіпедії, роман містив чимало сцен сексуального характеру і був одразу ж заборонений у багатьох країнах. У Великій Британії офіційно його було видано лише 1960 року, коли видавництво Penguin виграло судовий позов. Протягом трьох місяців видавництво продало 3 млн. примірників. Витримав чимало перевидань та був неодноразово екранізований. В Україні нове видання роману «Коханець леді Чаттерлей» Девіда Герберта Лоуренса вийшло у «Видавництві Старого Лева» 2017 року в перекладі Соломії Павличко, перше ж знайомство українського читача з відомим романом відбулося завдяки журналу «Всесвіт» у 1989 році. Роман порушує важливі теми, серед яких фізичні й психологічні стосунки між жінкою і чоловіком, соціальна нерівність (робітничий і «вищий» клас), конфлікт між життєвою силою природи і механізованою потужністю індустріалізму.

Роман Девіда Герберта Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей» – це роман філософський, еротично-сексуальний, психологічний, у ньому бачимо глибокий аналіз доби, це сплав белетристики та філософії, у центрі якого жіноча чуттєвість. У романі еротика і сексуальність існують на рівні з чудово прописаними психологічними нюансами та аналізом того часу.

Героїня Лоуренса, як і героїня Підмогильного, шукає шлях до свого людського щастя, але в романі англійського письменника жінка ледве чи не генетично має більше шансів на щастя. Вона не боїться чоловіка, поговору, осуду, вона потенційно має підстави бути впевненою в щасливому завершенні конфлікту, адже вона знаходить підтримку від власної родини (сестри й батька) та добрих знайомих. Констанс Чаттерлей не приховує своєї зради, відверто говорить про кохання, про бажання розлучитися з нелюбом та створити нову сім'ю з чоловіком, якого кохає. Позиція ж чоловіка відображає усталені традиційні стосунки, не допускає можливості поступитися своїм правом власності на жінку: «Він глянув на неї з холодною люттю. Він звик до неї. Вона була немовби вмурована в його волю. Як вона посміла постати проти нього і руйнувати основу його щоденного існування? Як вона сміла спричинити цей розлад його особистості?» [2, с. 420]

Порівняно з українським текстом, в романі англійського автора відчувається наявність демократичних тенденцій та традицій в суспільстві, що потенційно можуть більш надійно гарантувати жіночі права самостійно робити життєвий вибір. Та й героїня роману В. Підмогильного вже готова сама визначатися в своєму житті, адже соціальний устрій в Україні на поч. ХХ ст. змінив становище жінки в суспільстві, уможлививши виведення її із сфери приватної у сферу публічну, що й було відображено в художньому тексті, який розглядається. Отже, маємо підстави стверджувати, що українська література є повноправною учасницею світового літературного процесу, який на початку ХХ століття активно впроваджував феміністичні ідеї в свідомість людства.

Хоча, як не дивно це звучить, але ідея жіночої рівноправності й на сьогодні – поч. ХХІ ст. – в багатьох ситуаціях потребує теоретичного обґрунтування.

Список використаної літератури

1. Досвід кохання і критика чистого розуму: Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікт інтерпретацій / Упоряд. О. Галета. – К.: Факт, 2003.- 432с.
2. Лоуренс Девід Герберт. Коханець леді Чаттерлей. – Львів: Видавництво

Старого Лева, 2017. - 432с.

3. Павличко Соломія. Теорія літератури / Передм. Марії Зубрицької – К.: Основи, 2002.- 679с.

4. Михайлюта В. Шлях до жіночої самодостатності в модерній прозі початку XX століття.

2. Тема «Роман Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» . Конфлікт інтерпретацій».

Література для опрацювання теми:

1. Підмогильний В. Невеличка драма // Досвід кохання і критика чистого розуму: Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікт інтерпретацій/ Упоряд. О. Галета.- К.: Факт, 2003. с. 21-244.

2. Юрій Шерех. Білок і його збурення. Там же, с. 331-341.

3. Шевчук В. Екзистенціальна проза Валер'яна Підмогильного. Там же, с. 353-366.

4. Павличко С. Інтелектуальна проза Петрова й Підмогильного. Там же, с. 367-382.

5. Монахова Н. «Невеличка драма» Валер'яна Підмогильного: парадокси тілесності. Там же, с. 383-390.

Форма виконання:

Завдання 1 – у письмовій формі, відповідь на семінарському занятті, обов'язково прикріплено до завдань у гугл-клас у день проведення семінарського заняття;

Завдання 2 – у письмовій формі, кілька слайдів презентації, коментар і пояснення на семінарському занятті, обов'язково прикріплено до завдань у гугл-клас у день проведення семінарського заняття;

Оцінювання:

Завдання 1 оцінюється максимально **в 6 балів** (аналіз вичерпний (подано відповіді на всі поставлені питання), самостійний, логічний, грамотний, відповідь на семінарському занятті, вчасно прикріплене завдання у гугл-клас).

Завдання 2 оцінюється максимально **в 6 балів** (проект оригінальний, самостійний, конкретний, цікавий, грамотний; відповідь на семінарському занятті, вчасно прикріплене завдання у гугл-клас).

Загалом – **максимально 12 балів**.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Для виконання поставленого завдання та розкриття змісту питань практичного заняття необхідно:

- ознайомитися зі змістом лекції;
- опрацювати рекомендовану літературу до теми заняття;
- підготувати практичне завдання до теми заняття.

Усна доповідь студента має складатися приблизно з 3-х сторінок тексту з розрахунку на 5–7 хв виступу.

Під час заняття, окрім підготовки та виступу з доповіддю, студентам доцільно брати активну участь в обговоренні питань практичного заняття у формі дискусій та доповнень.

Для зарахування практичного заняття студентам необхідно виконати поставлені завдання (згідно плану практичного заняття), презентувати їх на парі та надіслати розгорнуту відповідь у вигляді файлу в текстовому форматі Microsoft Word (з обов'язковим посиланням на джерела) або ж у вигляді презентації Power Point.

Виконані завдання надсилаються особисто кожним студентом у Google-клас не пізніше терміну проведення практичного заняття. За порушення дедлайну знімаються бали. Кожна робота має бути грамотною (відповідь – конкретна, чітка, вичерпна; *граматично, пунктуаційно, стилістично*), допускається не більше 3 помилок у роботі. Більше трьох помилок – знімаються бали. Робота не зараховується, якщо її зміст збігається з уже раніше перевіреними роботами студентів, а використання інших джерел – некоректні (не підкріплені посиланнями).

Робота виконується з дотриманням академічної доброчесності. («Положення про забезпечення дотримання академічної доброчесності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» URL: <https://senate.univ.kiev.ua/?p=2104>). Порушення академічної доброчесності не дає можливості оцінювати роботу.

Використання засобів / інструментів штучного інтелекту без перевірки фактів вважається порушенням академічної доброчесності й не дає можливості оцінювати роботу.